

Mariola Zajkowska-Magier

Akademia Wychowania Fizycznego J. Piłsudskiego
w Warszawie, Wydział w Białej Podlaskiej

mariola.magier@awf.edu.pl

DOI: doi.org/10.13166/ped/WHSO3209

WYCHOWANIE FIZYCZNE W RZECZYWISTOŚCI PANDEMICZNEJ – DOŚWIADCZENIA I WYZWANIA W OPINII NAUCZYCIELI

PHYSICAL EDUCATION IN A PANDEMIC REALITY - EXPERIENCES AND CHALLENGES IN THE OPINION OF TEACHERS

ABSTRACT

The Covid-19 pandemic has changed the face of education in the 21st century, moving learning from classrooms to homes, and then introducing a number of restrictions on the functioning of students and teachers. One of the most problematic subjects in the pandemic world turned out to be physical education, the form and effectiveness of which largely depended on the creativity and commitment of the teacher. The aim of the research was to evaluate the educational process conducted by physical education teachers during the Covid 19 pandemic, including distance learning, hybrid learning and stationary education with sanitary rigor. The study group consisted of 184 physical education teachers from eastern Poland. The research used the method of a diagnostic survey with an original questionnaire. During distance learning, most teachers used online videos, e-mail student assignments, and online tracking links provided to students for their education. The respondents positively

assess the fact that they discovered many new forms of work that can make the educational process more attractive not only during remote education. Physical education teachers need clear guidelines that can be applied during PE lessons due to the need to exercise precautions in the face of the persistent threat of Sars-CoV 2 virus. They expect support from the authorities in the form of trainings and courses that will improve their competences to work with students in the current situation and indicate the possibilities of using the resources offered by physical education not only in the process of improving the student, but also preparing them to deal with difficult situations that arise in the life of modern man.

STRESZCZENIE

Pandemia Covid-19 zmieniła oblicze edukacji XXI wieku, przenosząc naukę z klas szkolnych do domów, a następnie wprowadzając szereg ograniczeń w dotychczasowym funkcjonowaniu uczniów i nauczycieli. Jednym z najbardziej problematycznych przedmiotów w pandemicznym świecie okazało się wychowanie fizyczne, którego forma i efektywność były uzależnione w bardzo dużym stopniu od kreatywności i zaangażowania nauczyciela. Celem badań była ocena procesu kształcenia prowadzonego przez nauczycieli wychowania fizycznego w okresie trwania pandemii Covid 19, obejmującego naukę zdalną, naukę w trybie hybrydowym oraz naukę stacjonarną z uwzględnieniem rygoru sanitarnego. Grupę badanych stanowiło 184 nauczycieli wychowania fizycznego z województw wschodniej Polski. W badaniach posłużono się metodą sondażu diagnostycznego z autorskim kwestionariuszem ankiety. W trakcie nauki zdalnej większość nauczycieli korzystała w procesie kształcenia z filmów dostępnych w sieci, zadań dla uczniów przesyłanych im drogą elektroniczną oraz udostępnianych uczniom linków internetowych do śledzenia. Badani pozytywnie oceniają to, iż odkryli wiele nowych form pracy, które mogą uatrakcyjnić proces edukacyjny nie tylko podczas kształcenia zdalnego. Nauczyciele wychowania fizycznego potrzebują jasnych, możliwych do zastosowania podczas lekcji w/w wytycznych w związku z koniecznością zachowania środków ostrożności w obliczu ciągle istniejącego zagrożenia wirusem Sars-CoV 2. Oczekują od organów prowadzących wsparcia w postaci oferty szkoleń i kursów, które podniosą ich kompetencje do pracy z uczniami w aktualnej sytuacji i wskażą możliwości wykorzystania środków oferowanych przez kulturę fizyczną nie tylko w procesie usprawniania ucznia ale również przygotowania go do radzenia sobie w sytuacjach trudnych, pojawiających się w życiu współczesnego człowieka.

KEYWORDS: *physical education teachers, physical education, distance learning, Covid-19 pandemic*

SŁOWA KLUCZOWE: *nauczyciele wychowania fizycznego, wychowanie fizyczne, nauczanie zdalne, pandemia Covid-19*

WPROWADZENIE

Początek 2020 roku na całym świecie naznaczony był pojawieniem się nowej choroby, która w ciągu kilku miesięcy ogarnęła niemal cały świat. Z uwagi na to, iż izolację i dystans społeczny uważano za podstawowe sposoby spowolnienia rozprzestrzeniania się wirusa Sars Cov2, do końca kwietnia 2020r. zamknięto placówki oświatowe w 186 krajach w nadziei, iż ruch ten pomoże przerwać łańcuch transmisji choroby (UNESCO, 2020). W Polsce w marcu 2020 roku w chwili ogłoszenia stanu pandemii Covid-19 funkcjonowało 23,6 tysiąca szkół, do których uczęszczało 4,8 miliona uczniów (Funkcjonowanie szkół w sytuacji zagrożenia Covid-19, s. 6). Niemal natychmiast po ogłoszeniu decyzji o zawieszeniu działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej jednostek systemu oświaty podjęto przygotowania do pracy tych instytucji w trybie zdalnym. Z końcem marca 2020 r. powróciły one do realizacji swych zadań z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub w inny sposób (Podsumowanie roku szkolnego 2019/2020). Nauczyciele, uczniowie i rodzice postawieni zostali w obliczu zupełnie nowych, dotychczas nieznanych im zadań, w nieprzewidywalnej rzeczywistości, która nieustannie ulegała dynamicznym zmianom. Mimo, iż kompetencje informatyczne zostały wskazane już w 2006 roku przez Parlament Europejski oraz Radę Unii Europejskiej wśród ośmiu kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 18 grudnia 2006r), to wiosną 2020 roku konfrontacja systemu oświatowego z edukacją zdalną ujawniła w tym zakresie wiele mankamentów (Ptaszek i in., 2020, s.25-27). Nikt nie był przygotowany do takiej formy pracy, wielu nauczycieli nie posiadało podstawowych umiejętności komunikacji za pośrednictwem mediów elektronicznych, a brak sprzętu czy prędkość łącza internetowego były również problemem dla wielu uczniów.

Po pierwszym szoku wywołanym nagłymi zmianami w związku z pojawieniem się pandemii koronawirusa, doświadczenie edukacji zdalnej chociaż odsłoniło słabości systemu oświatowego zarówno w Polsce (Buchner, Wierzbicka, 2020, s.5, Marchel, 2020, s.5; Owczarczyk, 2021, s.59-61), jak i w wielu innych krajach (Yu, Jee, 2021; Centeio i in., 2021; Tlucakova i in., 2021; Mercie i in., 2020), to postawiło również wiele wyzwań, którym szkoły starały się sprostać, a przede wszystkim wskazało nowe możliwości, z których korzystać będą w przyszłości. Jednym z przedmiotów najtrudniejszych do realizacji w sytuacji pandemicznej okazało się wychowanie fizyczne. Problemy dotyczyły zarówno edukacji w trybie zdalnym, jak i pracy szkół w trybie stacjonarnym z zachowaniem reżimu sanitarnego wyznaczonymi Wytycznymi Ministerstwa Edukacji i Nauki, Ministerstwa Zdrowia oraz Głównego Inspektora Sanitarnego (Wytyczne MEiN, MZ i GIS dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych – tryb stacjonarny).

Z jednej strony podkreślano rolę aktywności fizycznej w czasie pandemii, rozumiano zagrożenia związane z hipokinezją, zwłaszcza w grupie dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, ale z drugiej – wychowanie fizyczne okazało się jednym z najbardziej problematycznych przedmiotów w zaistniałej sytuacji. Nauczyciele wstąpili nie tylko przed nieznanym im dotychczas wyzwaniem zmiany formy pracy, ale też przed wieloma niejasnymi sytuacjami, które dotyczyły wyłącznie ich przedmiotu. Wykonywanie ćwiczeń w warunkach domowych nie zawsze było możliwe, a trudności pogłębiały kwestie na granicy aspektów prawnych związanych z przesyłaniem filmików dokumentujących wykonywanie ćwiczeń przez ucznia, ingerowaniem w ich pozaszkolną aktywność czy ubezpieczeniem ucznia w sytuacji, gdyby podczas lekcji wychowania fizycznego prowadzonej zdalnie doznał on jakiegoś uszczerbku na zdrowiu. Powrót do szkół od września 2021 roku i nauka w trybie hybrydowym, a następnie w trybie stacjonarnym z zachowaniem reżimu sanitarnego wiązały się z kolei z koniecznością przestrzegania wytycznych do pracy szkół w warunkach pandemii, co na lekcjach wfs było niezwykle trudne. Utrzymanie dystansu społecznego wśród uczniów biegających po sali czy przebiegających w niedużych szatniach, dezynfekcja sprzętu sportowego i pomieszczeń oraz konieczność rezygnowania z popularnych gier czy zabaw wyłączonych z racji obostrzeń były codziennością nauczycieli wychowania fizycznego.

Niezadowolenie uczniów budziło z kolei wprowadzenie do lekcji w zbyt wielu aspektów teoretycznych: dyskusje na temat przepisów gier, pisanie referatów na temat zdrowego stylu życia czy oglądanie filmików nie stanowiły dla nich atrakcyjnej formy zajęć (Godawa i in., 2021, s. 65-79.).

Poznanie potrzeb i problemów, z którymi mierzyli się nauczyciele podczas pandemii stanowi nie tylko opis minionej sytuacji, ale ważny czynnik doskonalenia form kształcenia na odległość, które w pewnym sensie wpisane zostały w szkolną rzeczywistość poprzez dopuszczenie do ich wprowadzenia w określonych sytuacjach (Zmiana ustawy o systemie oświaty). Celem prezentowanych badań była ocena procesu kształcenia prowadzonego przez nauczycieli wychowania fizycznego w okresie trwania pandemii Covid 19, obejmującego naukę zdalną, naukę w trybie hybrydowym oraz naukę stacjonarną z uwzględnieniem rygoru sanitarnego.

METODY BADAWCZE

W badaniach posłużono się metodą sondażu diagnostycznego, jako narzędzie badawcze zastosowano autorski kwestionariusz ankiety skonstruowanej na potrzeby niniejszych poszukiwań empirycznych. Analizy statystycznej dokonano przy użyciu testu chi-kwadrat, ponadto obliczono współczynnik korelacji C_{kor} . Przy weryfikacji analiz użyto współczynnika istotności na poziomie $\alpha=0,05$, co pozwoliło uznać za istotne statystycznie zmienne przy $p<0,05$. W opracowaniu statystycznym posłużono się programem SPSS 14 dla Windows. Wartości istotne statystycznie w tabelach pogrubiono, przy wartościach nieistotnych użyto skrótu „ni”.

Udział w badaniach miał charakter anonimowy i dobrowolny. Badania zostały przeprowadzone wśród 184 nauczycieli wychowania fizycznego z województw wschodniej Polski: warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, lubelskiego i podkarpackiego, wśród których nauczyciele szkół podstawowych stanowili 69,6 %, a nauczyciele szkół ponadpodstawowych 30,4%. Żaden z nauczycieli nie był równocześnie zatrudniony w szkole podstawowej i ponadpodstawowej. Pod względem stażu pracy najliczniejszą grupą byli nauczyciele ze stażem pracy od 11-20 lat (44,0%), najmniej liczną – nauczyciele pracujący mniej niż 5 lat (9,8%).

WYNIKI BADAŃ

Formy kształcenia podczas pandemii zmieniały się w zależności od sytuacji zagrożenia wirusem w kraju i poszczególnych jego rejonach, ale także od kreatywności i kompetencji informatycznych nauczycieli czy dostępności platform e-learningowych. Wychowanie fizyczne było jednym z tych przedmiotów, które rodziło wiele problemów podczas realizacji kształcenia w trybie zdalnym. Do respondentów skierowano zatem pytanie o to, z jakich form kształcenia korzystali podczas, gdy uczniowie nie chodzili do szkoły. Z ich wypowiedzi wynika, że formą prowadzenia lekcji, którą posługiwało się najwięcej nauczycieli (ponad 80% badanych z obydwu typów szkół), były „zadania dla uczniów”. Najczęściej były to prace pisemne dotyczące zagadnień związanych ze zdrowiem i zdrowym stylem życia, a rzadziej zadania dotyczące np. przepisów gier, zaprojektowania ćwiczeń na wzmocnienie określonych partii mięśni czy historii sportu. Lekcje online z transmisją na żywo prowadzili niemal wyłącznie nauczyciele szkół podstawowych (50,8%), oni też częściej niż nauczyciele szkół ponadpodstawowych korzystali z dzienników ruchu (58,6%). Z kolei nauczyciele szkół ponadpodstawowych znacznie częściej podczas nauczania w trybie zdalnym korzystali z metody projektów (55,4%) i z aplikacji do aktywności fizycznej na smartfony (60,7%). Te metody pracy były wykorzystywane przez niewielu nauczycieli szkół podstawowych. Natomiast z filmów dostępnych w sieci oraz linków, które przesyłano uczniom do śledzenia korzystali nauczyciele obydwu typów szkół, jakkolwiek częściej wskazywali na nie nauczyciele szkół średnich. Żaden z badanych natomiast nie korzystał z nagranych przez siebie filmów. Analiza testem statystycznym chi kwadrat wskazuje na to, że między formami pracy, które wykorzystywali respondenci podczas nauki zdalnej a typem szkoły, w której pracują istnieje różnica istotna statystycznie, a wartość współczynnika korelacji sugeruje, iż największą siłą związku między zmiennymi dotyczy kategorii: „aplikacje do aktywności fizycznej na smartfona” oraz „projekty”. Zależności istotnej statystycznie między typem szkoły, w której pracują badani a formami pracy przez nich stosowanymi nie stwierdzono jedynie w przypadku kategorii „zadania dla uczniów” (tab. 1).

TABELA 1. *Formy pracy, z jakich korzystali badani podczas nauczania w trybie zdalnym*

Formy pracy	Typ szkoły				chi-kwadrat	wartość C_{KOR}
	podstawowa		ponadpodstawowa			
	N	%	N	%		
lekcje on-line z transmisją na żywo	65	50,8	1	1,8	40,654	0,61
nagrane przez siebie filmy	0	0	0	0	0	0
filmy dostępne w sieci	2	1,6	6	10,7	7,846	0,28
zadania dla uczniów	113	88,3	46	82,1	1,250 ni	-
projekty	1	5,6	31	55,4	80,765	0,77
aplikacje do aktywności fizycznej na smartfona	9	7,0	34	60,7	110,983	0,86
linki do śledzenia	50	39,1	33	58,9	6,209	0,25
dzienniki ruchu	75	58,6	1	1,8	51,856	0,66

df=2

W trakcie nauki zdalnej większość lekcji odbywała się zgodnie z planem lekcji, choć mogły one być realizowane w nieco krótszym wymiarze czasu. Do respondentów skierowano zatem pytanie o częstotliwość, z jaką w podczas nauczania zdalnego pracowali z uczniami w czasie rzeczywistym, zgodnym z planem lekcji. Analiza materiału badawczego sugeruje, że 87,5% nauczycieli szkół podstawowych pracowało w czasie rzeczywistym tylko na połowie zajęć w tygodniu, a 5,5% 1 godzinę w tygodniu. Tyle czasu również pracowało z uczniami w czasie rzeczywistym 25,0% nauczycieli w szkołach ponadpodstawowych. Natomiast 62,5% nauczycieli pracujących w szkołach ponadpodstawowych nie pracowała wcale z uczniami w czasie rzeczywistym. Między częstotliwością pracy z uczniami zgodnie z planem zajęć a typem szkoły stwierdzono różnicę istotną statystycznie. Zależność istotną statystycznie zaobserwowano także w odniesieniu do zmiennej, jaką był staż pracy. W tym przypadku wyraźnie widać, iż częściej z uczniami w czasie rzeczywistym pracowali nauczyciele ze stażem pracy krótszym niż 10 lat. Wcale nie pracowało w ten sposób 37,0% nauczycieli ze stażem pracy 11-20 lat oraz 21,3% nauczycieli pracujących dłużej niż 20 lat (tab. 2).

TABELA 2. Częstotliwość, z jaką podczas nauczania w trybie zdalnym respondenci pracowali z uczniami w czasie rzeczywistym, zgodnie z planem lekcji (%)

Częstotliwość pracy	Typ szkoły		Staż pracy (lata)			
	podstawowa N=128	ponadpodstawowa N=56	do 5 N=18	5-10 N=38	11-20 N=81	pow. 20 N=47
na wszystkich lekcjach w tygodniu	0	0	0	0	0	0
na połowie zajęć w tygodniu	87,5	12,5	77,8	84,2	53,1	63,8
1 godzinę tygodniowo	5,5	25,0	16,7	7,9	9,9	14,9
wcale	7,0	62,5	5,5	7,9	37,0	21,3

Chi kwadrat=97,027 df=2 ,

Chi kwadrat=18,506 df= 6

Po powrocie do pracy stacjonarnej nauczyciele stanęli w obliczu konieczności organizowania lekcji z uwzględnieniem Wytycznych MEiN, MZ i GiS dla szkół w związku z pandemią Covid-19. Zapytano respondentów czy znają te wytyczne, a także czy stosują się do nich. Z ich wypowiedzi wynika, że 80,4% nauczycieli twierdzi, iż zna zalecenia związane z pandemią, a 19,6%, że zna je częściowo. Natomiast żaden z badanych nauczycieli w pełni nie stosuje się do nich w pełni: 74,5% twierdzi, że stosuje je w swojej pracy częściowo, a 25,5% respondentów przyznaje, iż nie stosuje ich wcale (tab. 3).

TABELA 3. Znajomość i stosowanie przez badanych nauczycieli Wytycznych MEiN, MZ i GiS dla szkół w związku z pandemią Covid-19

Kategorie odpowiedzi	Tak		Częściowo		Nie	
	N	%	N	%	N	%
znam wytyczne	148	80,4	36	19,6	0	0
stosuję wytyczne	0	0	137	74,5	47	25,5

Badani zapytani o to, jakie trudności związane z ograniczeniami pandemicznymi, odczuwają najczęściej w związku z pracą podczas lekcji wychowania fizycznego prowadzonych w trybie stacjonarnym. Analiza ich wypowiedzi dowodzi, że nauczyciele szkół podstawowych najczęściej wskazywali na trudności związane z zachowaniem dystansu społecznego (90,6%), trudności wynikające z ograniczeń w stosowaniu gier zespołowych (83,6%) oraz kłopoty z higieną i dezynfekcją przyborów, z których podczas lekcji korzystali

uczniowie (83,6%). Z kolei w odczuciu nauczycieli szkół ponadpodstawowych największym problemem były ograniczenia dotyczące stosowania gier zespołowych (92,9%) oraz mieszanie się grup uczniów z różnych klas podczas lekcji wychowania fizycznego (85,7%). Nauczyciele szkół podstawowych i ponadpodstawowych odczuwają podobne trudności w prowadzeniu lekcji w sytuacji zagrożenia pandemią, a różnice istotne statystycznie stwierdzono jedynie w przypadku dwóch kategorii odpowiedzi. Nauczyciele szkół podstawowych częściej niż nauczyciele szkół ponadpodstawowych deklarują trudności związane z koniecznością zachowania dystansu społecznego, natomiast nauczyciele szkół ponadpodstawowych częściej odczuwają problemy związane z ograniczeniami w stosowaniu gier zespołowych (tab. 4).

TABELA 4. Trudności, jakie odczuwali respondenci podczas pracy w trybie stacjonarnym z obostrzeniami wynikającymi z zagrożenia epidemicznego

Kategorie odpowiedzi	Typ szkoły				chi – kwadrat
	podstawowa		ponadpodstawowa		
	N	%	N	%	
zachowanie dystansu społecznego	116	90,6	43	76,8	6,355
higiena i dezynfekcja rąk w odniesieniu do uczniów	28	21,9	13	23,2	0,040 ni
higiena i dezynfekcja przyborów, z których korzystali uczniowie podczas lekcji	107	83,6	23	41,1	33,971
trudności wynikające z ograniczeń w stosowaniu gier zespołowych	107	83,6	52	92,9	2,847 ni
trudności związane z infrastrukturą	33	25,8	19	33,9	1,276 ni
mieszanie się grup	96	75,0	48	85,7	2,629 ni
brak możliwości zachowania odpowiedniej higieny w szatniach	69	53,9	22	39,3	3,331 ni
nie odczuwam trudności	0	0	2	3,6	-

df=1

Z chwilą kiedy nauczanie zdalne stało się edukacyjną rzeczywistością z pomocą uczniom i nauczycielom przyszło wiele platform e-learningowych oraz platform edukacyjnych. Zapytano badanych nauczycieli, z jakich materiałów zamieszczanych w internecie korzystali najczęściej. Najwięcej respondentów (90,8%) zadeklarowało korzystanie z platformy eWF. Ponad 70% badanych wskazało na strony „wychowaniefizyczne.pl” i „Interklasa”, a ponad 60% badanych korzystała z materiałów zamieszczanych na stronach kuratoriów oświaty. Połowa ankietowanych poszukiwała wsparcia wśród materiałów zamieszczanych w sieci przez innych nauczycieli (tab. 5).

TABELA 5. Strony internetowe, z których nauczyciele korzystali w czasie pandemii Covid-19

Strony internetowe	N	%
eWF	167	90,8
wychowaniefizyczne. Pl	134	72,8
Interklasa	145	78,8
strony kuratorium oświaty	112	60,9
nie korzystałem ze stron internetowych	0	0
inne (materiały wypracowane przez innych nauczycieli)	92	50,0

Respondentów zapytano o to, jakiej pomocy oczekiwali od organu nadzorującego szkołę oraz swoich dyrektorów w związku z pracą nauczyciela wychowania fizycznego w sytuacji pandemii Covid-19. Z wypowiedzi badanych wynika, że zdecydowana większość respondentów bez względu na typ szkoły, w której pracują oczekuje realnych wytycznych oraz ofert szkoleń, które podniosą ich kompetencje do pracy w warunkach zmienionych pandemią. Biorąc pod uwagę staż pracy zauważono, iż wszyscy nauczyciele ze stażem pracy krótszym niż 10 lat wskazali na potrzebę poszerzenia oferty szkoleń. Z kolei 55,3% ankietowanych ze stażem pracy 5-10 lat oraz 35,8% ze stażem pracy 11-20 lat wskazywało na potrzebę wymiany dobrych praktyk między nauczycielami. Zauważyć należy, iż respondenci pracujący dłużej wskazują częściej niż młodzi pedagodzy na potrzebę wsparcia psychologicznego skierowanego do samych nauczycieli. Wśród kategorii wymienianych przez nauczycieli z dłuższym stażem pracy znalazły się także „pomoc w motywowaniu

uczniów” oraz „potrzeba wzmocnienia autorytetu nauczyciela”, co może być przesłanką do wnioskowania, iż respondenci mają z tymi aspektami pracy pedagogicznej szczególną trudność (tab. 6).

TABELA 6. Pomoc, jakiej oczekują badani od organu nadzorującego szkołę i dyrektorów placówek w związku z pracą nauczyciela wf w okresie pandemii (%)

Kategorie odpowiedzi	Typ szkoły		Staż pracy (w latach)			
	podstawowa N=128	ponad- podstawowa N=56	mniej niż 5 lat N=18	5-10 N=38	11-20 N=81	pow. 20 N=47
oferta szkoleń	87,5	96,4	100,0	100,0	93,8	76,6
realne wytyczne	93,0	98,2	88,9	92,1	96,3	95,7
wymiana dobrych praktyk	33,6	21,4	0	55,3	35,8	10,6
podział na mniejsze grupy	12,5	19,6	5,5	15,8	13,6	19,1
wzmocnienie autorytetu nauczyciela	5,5	7,1	0	0	6,2	4,3
pomoc w motywowaniu uczniów	1,2	28,6	5,5	18,4	19,8	23,4
wsparcie psychologiczne dla samych nauczycieli	30,5	19,6	5,5	21,1	25,9	31,9

WNIOSKI

Pandemia Covid 19 była ogromnym wyzwaniem dla systemu edukacyjnego na całym świecie. Szkoły z dnia na dzień zostały postawione przed koniecznością przeorganizowania swojej pracy na system większości z nich nieznany. W wielu przypadkach wdrażanie nauczania na odległość odbywało się metodą prób i błędów, a nauczyciele pozostawieni byli sami sobie, często bez wsparcia technicznego oraz sprzętu, który umożliwiłby im prowadzenie zajęć on-line czy umiejętności zorganizowania lekcji w tym systemie. Trudności te dotyczyły nie tylko nauczycieli w Polsce, ale również w wielu innych krajach i wiązały się z niedostatecznym wyposażeniem szkół, problemami technicznymi, brakiem

kompetencji cyfrowych, pozbawieniem bezpośredniej interakcji z uczniami, z motywowaniem ich do nauki czy monitorowaniem efektywności procesu kształcenia (Owczarczyk, 2021, s.51-69; Godawa i in., 2021, s.65-79; Selvaraj i in., 2021; Jain i in. 2020, s. 58-89).

Początkowy chaos został jednak stosunkowo szybko opanowany, wprowadzono platformy do kształcenia na odległość, szkoły i nauczyciele otrzymali też wsparcie finansowe na uzupełnienie wyposażenia własnego oraz uczniów (Winiarczyk, Warzocha, 2021, s.61-76; Buchner, Wierzbicka, 2020, s. 6). Mimo to jednak wychowania fizyczne okazało się jednym z tych przedmiotów szkolnych, którego nauczanie w czasach pandemii rodziło wiele trudności. W okresie, kiedy szkoły pracowały w trybie zdalnym nauczyciele w musieli nie tylko pokonać problemy związane z wyborem najlepszej formy zajęć, ale cieniem na ich pracy kładł się brak regulacji prawnych związanych z odpowiedzialnością za dziecko ćwiczące w domu czy też ewentualnymi kwestiami wynikającymi z ubezpieczenia w sytuacji, gdyby dziecku coś się stało w trakcie lekcji lub w związku z wykonywaniem zadań wyznaczonych przez nauczyciela. Na trudności związane z realizacją wychowania fizycznego wskazywali też sami uczniowie, którzy wymieniali je jako jeden z przedmiotów najmniej atrakcyjnych i najtrudniejszych w odbiorze podczas edukacji zdalnej. W badaniach B.Owczarczyk (2021, s. 64-65) znalazło się ono na drugim miejscu pod względem stopnia trudności wraz z takimi przedmiotami, jak matematyka i chemia.

Z przeprowadzonych badań wynika, że forma i częstotliwość pracy nauczycieli wychowania fizycznego z uczniami podczas edukacji w trybie zdalnym była zróżnicowana ze względu na typ szkoły, w której pracują badani oraz ich staż pracy. Najczęściej stosowaną przez badanych formą pracy z uczniami w trakcie nauki zdalnej były zadania wysyłane uczniom do samodzielnej realizacji i ta forma pracy wskazywana była także jako dominująca w badaniach prowadzonych w szkołach w Stanach Zjednoczonych (Mercie i in., 2020, 337-342) czy Słowacji (Tlucakowa i in., 2021, s.2028-2035). Wyraźna różnica zaznaczyła się jednak jeśli chodzi o takie formy pracy, jak lekcje on-line z transmisją na żywo oraz dzienniki ruchu, z których korzystali niemal wyłącznie nauczyciele szkół podstawowych. Nauczyciele szkół średnich częściej z kolei zachęcali swoich uczniów do indywidualnej i grupowej realizacji projektów

oraz korzystania z aplikacji do aktywności fizycznej na smartfona. Znaczenie tej ostatniej formy podkreślają Godawa i in. (2021, s.73), zauważając, iż jest ona niedoceniana przez nauczycieli a bardzo korzystna z punktu widzenia możliwości monitorowania pracy zdalnej ucznia oraz motywowania go do uprawiania aktywności fizycznej.

Biorąc pod uwagę częstotliwość pracy zauważono, iż nauczyciele szkół podstawowych częściej niż nauczyciele szkół średnich pracowali z uczniami w czasie rzeczywistym zgodnym z planem lekcji. Problem ten raportowano także w badaniach koreańskich (Yu, Jee, 2021) oraz słowackich, które wskazały, że tylko niewielka liczba szkół prowadziła lekcje w zgodzie z ramowym planem zajęć (Tlucakowa i in., s.2021, 2028-2035). W Polsce wychowanie fizyczne pozostało jednak przedmiotem obowiązkowym przez cały okres edukacji zdalnej i hybrydowej, podczas gdy z badań prowadzonych na świecie wynika, że w niektórych szkołach zmniejszono liczbę godzin do jednej tygodniowo lub wręcz zdjęto ze szkół obowiązek prowadzenia tego przedmiotu (Pavlovic i in., 2021).

Dużym problemem dla nauczycieli wychowania fizycznego okazały się także okresy pracy stacjonarnej w systemie reżimu sanitarnego. Respondenci uważają, iż większości wytycznych obowiązujących wówczas w szkołach nie mogli wprowadzić w życie. Podobne spostrzeżenia płynęły z badań prowadzonych w innych krajach – na trudności z utrzymaniem dystansu fizycznego podczas lekcji w zwracali uwagę nauczyciele w Hiszpanii (Varea i in. 2022, 32-42) i Stanach Zjednoczonych (Centeio i in., 2021; 667-673; Goad i in., 2021, 18-21). Trudność stanowiły też ograniczenia dotyczące gier zespołowych, które jako sporty kontaktowe należało wyeliminować. Spotykało się to z dużym niezadowoleniem ze strony uczniów, postrzegających tego rodzaju zajęcia jako najbardziej atrakcyjne (Godawa i in, 2021, s.65-79.).

Nauczyciele oczekują szeroko rozumianego wsparcia – zarówno wsparcia psychicznego, jak i pomocy w podnoszeniu kompetencji. Młodszy nauczyciele deklarują potrzebę uczestniczenia w kursach i szkoleniach, które przygotowałyby ich lepiej do prowadzenia zajęć w sytuacji konieczności pracy zdalnej, z kolei nauczyciele z dłuższym stażem pracy potrzebują wyraźnie wsparcia psychologicznego, które powoli im uporać się z ich własnymi sytuacjami życiowymi i zawodowymi, a tym samym stworzy szansę na to, aby stanowili

oparcie dla swoich uczniów. Ta grupa respondentów bardzo mocno podkreślała także znaczenie wymiany dobrych praktyk między samymi nauczycielami, co widoczne było już podczas pandemii, kiedy to połowa badanych poszukiwała inspiracji do prowadzenia lekcji wśród materiałów zamieszczanych w internecie przez innych nauczycieli.

W okresie postpandemicznym, w którym świat próbuje wrócić do względnej równowagi, istnieje wyraźna potrzeba prowadzenia badań, które pomogą wyeliminować niedociągnięcia dotychczasowej edukacji zdalnej. Nauczyciele wychowania fizycznego potrzebują skutecznych narzędzi do nauki online, oferty szkoleń oraz dokładnych i możliwych do wprowadzenia w życie przepisów, które pomogą im w sytuacji ponownego przejścia na edukację zdalną lub konieczności pracy w warunkach zagrożenia epidemicznego, lepiej odnaleźć się w tej formie kształcenia niż dotychczas. Niezwykle istotnym wydaje się także opracowanie rzetelnych narzędzi badawczych dotyczących pomiaru aktywności fizycznej uczniów czy też efektywności wychowania fizycznego, zwłaszcza prowadzonego w formule zdalnej, ponieważ aktualnie prowadzone badania opierają się na subiektywnych odczuciach uczniów bądź nauczycieli, a nie na obiektywnych, możliwych do zastosowania, narzędziach pomiarowych.

REFERENCES

- Buchner, A. i Wierzbička, M. (2020). *Edukacja zdalna w czasie pandemii*. Pozyskano (14.06.2022 z <https://centrumcyfrowe.pl/edukacja-zdalna/>)
- Centeio, E., Mercier, K., Garn, A., Erwin, H., Marttinen, R. (2021). *The success and struggles of physical education teachers while teaching online during Covid-19 pandemic*. *Journal of Teaching in Physical Education* 40 (4), ss.667-673.
- Funkcjonowanie szkół w sytuacji zagrożenia Covid-19. Pozyskano (01.06.2022) z <https://www.nik.gov.pl/plik/id,25380,vp,28141.pdf>
- Goad, T., Killian, Ch. M., Daum, D.N. (2021). *Distance Learning in Physical Education: Hindsight Is 2020 — Part 3*, *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 92(4), ss.18-21.
- Godawa G., Rzewucka P., Kalemba, M. (2021). *Wychowanie fizyczne podczas pandemii Covid 19 w opiniach licealistów*. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas*. *Pedagogika*, 23, ss. 65-79, Pozyskano (26.05.2022) z <https://humanitas-pedagogika.publisherspanel.com/resources/html/article/details?id=226620>

- Jain, S., Lall, M., Singht, A. (2020). *Teachers' voices on the impact of COVID-19 on school education: are Ed-Tech companies really the panacea?* Contemporary Education Dialogue, 18 (1), ss. 58-89.
- Marchel, P. (2020). *Wychowanie fizyczne w czasie pandemii – trzy propozycje na zajęcia zdalne*. Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne 5, ss. 5-7.
- Mercier K., Centeio E., Garn A., Erwin H., Marttinen R., Foley J., (2021). *Physical education teachers experiences with remote instruction during the initial Phase of Covid-19 Pandemic*. Journal of Teaching in Physical Education 40(2), ss. 337-342.
- Owczarczyk, B. (2021). *Skuteczność zdalnego nauczania w dobie pandemii*. w: L. Kowalczyk, M.J. Żmichrowska, F. Mroczko (red.) *Pedagogika i zarządzanie wobec wyzwań współczesności*. Prace Naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Wałbrzychu. Wałbrzych: Wyd. WSZiP, ss. 51-69.
- Pavlovic, A.; DeFina, L.F.; Natale, B.L.; Thiele, S.E.; Walker, T.J.; Craig, D.W.; Vint, G.R.; Haskell, Leonard, D., Kohl, H.W. (2021). *Keeping children healthy during and after COVID-19 pandemic: meeting youth physical activity needs*. BMC Public Health 21 (485); Pozyskano (11.06.2022) z <https://bmcpublihealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-021-10545-x#citeas>
- Podsumowanie roku szkolnego 2019/2020. Pozyskano (14.06.2022) <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/podsumowanie-roku-szkolnego-20192020>
- Ptaszek, G., Stunża, G.D., Pyżalski, J., Dębski, M., Biegaj, M (2020). *Edukacja zdalna: co stało się z uczniami, ich rodzicami i nauczycielami?* Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Selvaraj, A., Vishnu, R., KA, N., Benson, N., Mathew, A.J., (2021). *Effect of pandemic based online education on teaching and learning system*. International Journal of Education Development, vol 85, September 1024444, Pozyskano (11.06.2022) z <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8426326/pdf/main.pdf>
- Tlučáková, L., Ružbarska, B., Hajdúková, R., (2021). *Forms and methods of online physical education instruction in Slovakia from the perspective of elementary school students*. Journal of Physical Education and Sport, 21(3), ss. 2028-2035.
- UNESCO 2020, Covid-19 Educational disruption and response. Pozyskano (9.06.2022) z <https://en.unesco.org/node/320920>
- Varea, V., González-Calvo, G., García-Monge, A. (2022). *Exploring the changes of physical education in the age of Covid-19*. Physical Education and Sport Pedagogy, 27(1), ss. 32-42.
- Winairczyk, A., Warzocha, T. (2021). *Edukacja zdalna w czasach pandemii COVID 19*. Forum Oświatowe 33(1), ss. 61-76.
- Wytyczne MEiN, MZ i GIS dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych – tryb stacjonarny. Pozyskano (9.06.2022) z <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/>

wytyczne-mein-mz-i-gis-dla-szkol-podstawowych-i-ponadpodstawowych-obowiazujace-od-1-wrzesnia-2021-r

Yu, J. i Jee, Y. (2021). *Analysis of Online Classes in Physical Education during the COVID-19 Pandemic*. Education Sciences 11(1), 3, Pozyskano (10.06.2022) z <https://www.mdpi.com/2227-7102/11/1/3/htm>.

Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie. Pozyskano (12.06.2022) z <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzienniki-UE/zalecenie-2006-962-we-w-sprawie-kompetencji-kluczowych-w-procesie-uczenia-67655312>

Zmiana Ustawy o Systemie Oświaty oraz niektórych innych ustaw. Dz.U.2022.1116 Pozyskano (13.06.2022) z [https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/zmiana-ustawy-o-systemie-oswiaty-oraz-niektorych-innych-ustaw-19244275?unitId=art\(41\)](https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/zmiana-ustawy-o-systemie-oswiaty-oraz-niektorych-innych-ustaw-19244275?unitId=art(41))